

תאריך עדכון: יוני, 2023

שם מחלקה: רפואה

שם הקורס: סוציולוגיה רפואית א'

מספר הקורס: 81301

שם הקורס באנגלית:

Medical Sociology

שם המרצה: ד"ר לימור מעודד דנון

סוג הקורס: שיעור

שנת לימודים: תשפ"ד סמסטר: א' וב' היקף שעות: 1 ש"ש

אתר הקורס באינטרנט: ייפח בהמשך במודל

א. מטרת הקורס ותוצרי למידה (מטרות על / מטרות ספציפיות):

רקע:

רפואה היא מדע דינאמי, המשתנה תמידית בהתאם לגילויים חדשים, טכנולוגיה, מאבקים חברתיים, צרכים אנושיים ועוד. הסוציולוגיה הרפואית עוקבת אחר ההשפעות ההדדיות והמתחים המתקיימים בין המערכת הרפואית לבין כוחות והיבטים חברתיים מגוונים (כלכלה, פוליטיקה, דת, תרבות). מחד, הסוציולוגיה הרפואית תופסת את המערכת הרפואית כמערכת הפועלת מתוך לחצים ושיקולים חברתיים-פוליטיים, מאידך, דרך התבוננות וניתוח תחום הידע הרפואי והמערכת הרפואית על גווניה, הסוציולוגיה הרפואית שואלת שאלות על החברה והקיום האנושי. קורס זה ינוע בין נקודות המבט הללו ובחן סוגיות הקשורות לידע הרפואי, לפרקטיקה הטיפולית, לארגון הביורוקרטי הקליני, לאינטראקציות במרחב הקליני ועוד. קורס זה מציע לסטודנטים למידה חווייתית ועיצוב כלים מתודולוגיים אשר יאפשרו להם לבחון את עולמות הידע השונים, את מיקומם החברתי, את יחסי הכוח המתקיימים בתוך המערכת הרפואית ואת מרחבי הפעולה, השליטה והשינוי המתאפשרים דרך אינטראקציות חברתיות.

מטרת-על:

1. לפתח מבט רפואי-חברתי, הכולל, בין היתר, מסוגלות לבחון את השוני והדמיון בין הידע הרפואי לנורמות וערכים חברתיים. יכולת להרהר ולערער על ה"ברור מאליו"

- המתקיים באינטראקציות חברתיות שונות. ג. רגישות לעוללות חברתיות המתקיימות בתוך ומחוץ למרחב הקליני.
- לפתח תשתית למתודולוגיה מחקרית המשלבת בין עולמות הידע, בין הביו-רפואי לתרבותי, חברתי. למשל, דרך שאילת שאלות סוציולוגיות על האבחון הקליני, או שאלות קליניות, רפואיות על קשרים אנושיים המבוססים על יחסי כוח.
 - לפתח תשתית ליצירת תקשורת פתוחה ומכילה בין הסטודנטים לבין מעגלים חברתיים שונים בחייהם, ובעתיד, בינם לבין מטופליהם. תשתית זו תתאפשר דרך למידה חווייתית, דינאמית, תקשורת פתוחה ואווירה מאפשרת שיתוף בתוך קבוצות פעולה קטנות של הסטודנטים.

מטרות ספציפיות:

- ללמוד על ריבוי המשמעות של האנושי, החברתי, הרפואי
- לבחון אינטראקציות סימבוליות במרחב הקליני
- ללמוד על ההבחנה/טשטוש ההבחנה בין גוף לנפש, טבע/תרבות
- ללמוד על מיקום חברתי, יחסי כוח וביטויים של כוח במרחבים שונים
- ללמוד על תהליכי סוציאליזציה חברתית, רפואית שעוברים הסטודנטים
- ללמוד על חוויית זרות/ניכור במרחבים חברתיים מגוונים
- להבין את ההקשרים השונים המשפיעים על המבט הרפואי/תהליכי אבחון
- ללמוד על הדינאמיקה, יחסי הכוח המתקיימים בין רופאים למטופלים בהקשרים שונים
- לבחון את ההבדלים בין מחלה/חולי, ידע ביו-רפואי/ידע חווייתי, מתוך ניסיון גופני-חברתי
- להבין את ההבדלים בין מין, מגדר ומיניות וכיצד קטגוריות אלו מתקיימות, מתעצבות, משתנות במרחב הקליני.

ב. תוכן הקורס:

רציונל, נושאים:

קורס זה מנתח את המערכת הרפואית מתוך פרספקטיבות סוציולוגיות, הנעות בין תפיסת המערכת הרפואית כחלק ממוסד חברתי המושפע ומשפיע על כוחות חברתיים (כוחות כלכליים, דתיים, פוליטיים, תרבותיים); המערכת הרפואית כחלק מכוח חברתי הפועל על בני האדם בחברה/ות נתונות; כראי ושיקוף המציאות החברתית, הסדר החברתי הקיים. הקורס נע בין דרגות ניתוח שונות, ניתוח מקרו- בחינת המערכת הרפואית בתוך תהליכים ולחצים חברתיים גלובאליים, לוקאליים שונים. ניתוח מזו (ביניים)- בחינת השיח הביו-רפואי על מחלות שונות, על דרכי אבחון, טיפול, קבלת החלטות, האינטראקציות החברתיות בתוך מרחבים קליניים, על הסוציאליזציה הרפואית של סטודנטים. ניתוח מיקרו- התמקדות במערכת המשמעויות, החוויית, השוניות של רופאים, של מטופלים בהקשרים שונים. הטיפולית, בארגון הביורוקרטי הקליני, באינטראקציות החברתיות ועוד. קורס זה ינוע בין נקודות המבט הללו ויאפשר לסטודנטים למידה חווייתית ועיצוב כלים מתודולוגיים אשר

יאפשרו להם לבחון את מיקומם החברתי, את יחסי הכוח המתקיימים בתוך המערכת הרפואית ואת תהליך כינון כוחם, כרופאים בעתיד.

מהלך השיעורים:

הקורס יהיה מורכב מ-13 מפגשים עם נושאים שונים לאורך סמסטר א' וב', כל מפגש הוא שעה וחצי. יהיו מפגשים שיהיו רצופים, ביום מרוכז או חצאי ימים מרוכזים. הקורס יכלול הוראה פרונטלית, אקטיבית, ואינטראקטיבית, משולבת עם סרטונים וטכנולוגיות למידה וכן עבודה בקבוצות קטנות.

ג. דרישות קדם:

אין

ד. חובות / דרישות / מטלות:

בקורס זה יש חובת נוכחות בכל השיעורים, שתיבדק מדי שיעור. סטודנט שייעדר מעל 20% מהקורס ללא סיבה מוצדקת לא יורשה לגשת לבחינה המסכמת או להגיש עבודה, ולא יקבל ציון בקורס.

ה. מרכיבי הציון הסופי:

מרכיבי הציון הסופי (כולל משקלם היחסי):
2 מטלות במהלך הקורס: 50% כל מטלה

- ציון עובר בקורס הינו 60.
- בקורסים בהם הציון מורכב ממספר בחנים, מטלות (עם ציון), ומבחנים, חלה חובת מעבר (ציון 60 ומעלה) בכל אחד ממרכיבי הציון.

ו. ביבליוגרפיה:

חומרי הקריאה השוטפים למהלך השיעורים יעודכנו ב-Moodle המקורות הבאים הם דוגמא לטקסט בוקס בסיסיים של תכני הקורס:

גידנס, א. ופ. ו. סאטון. 2013. סוציולוגיה, תרגום: יורם שדה, רעננה: האוניברסיטה הפתוחה.
הלוי, י., מ. גלזרמן, ע. סגל, י. ורדי, ומ. מיטלמן. 2009. רפואה בין השורות: רופאים, חברה, תרבות ומה שביניהם - אסופת מאמרים, הוצאת ההסתדרות הרפואית הישראלית.

Bloom, S. W. (2002). The word as scalpel: a history of medical sociology. Oxford University Press, USA.

Kleinman, A., Das, V., Lock, M., & Lock, M. M. (Eds.). (1997). Social suffering. Univ of California press.

Epstein, S. (2008). Inclusion: The politics of difference in medical research. University of Chicago Press.

Bird, C. E., Conrad, P., Fremont, A. M., & Timmermans, S. (Eds.). (2010). *Handbook of medical sociology*. Vanderbilt University Press.

Gabe, J., & Monaghan, L. (2013). *Key concepts in medical sociology*. Sage.

מהלך השיעורים

שיעור/מפגשים	נושאי הלימוד	תחומים ובלוקים
1+2	<p>כוחה של החברה כוחם של מוסדות כיצד חברה פועלת? מתקיימת? משפיעה על קבלת ההחלטות שלנו? מהם הכוחות המלכדים/מפרידים בין חברות, בין קבוצות, קהילות? יחסי כוח חברתיים. התפקיד של הרפואה, של המערכת הרפואית</p>	<p>סוציולוגיה רפואית בבלוק בריאות הציבור</p>
3	<p>מהי ביופוליטיקה (מבט מקומי וגלובאלי) וכיצד באה לידי ביטוי? שיעורים אלו יתמקדו בקשרים המתקיימים בין המערכת הרפואית לבין המערכת הפוליטית ויישום בתחומים שונים בחיים החברתיים, נתמקד בדוגמאות מישראל וממקומות שונים</p>	<p>סוציולוגיה רפואית בבלוק בריאות הציבור</p>
4	<p>האדם כאורגניזם וכייצור חברתי שיעורים אלו יתמקדו בדינאמיקה בין האדם כבעל חיים לבין האדם כייצור חברתי. נתייחס להבחנה/טשטוש בין גוף לנפש, לפרספקטיבות פסיכולוגיות חברתיות.</p>	<p>פרספקטיבות סוציולוגיות, אינטראקציה סימבולית, גופמן, מיד, קולי, מרטון יום מרוכז סוציולוגיה רפואית</p>
5-6	<p>על מין, מגדר, רפואה מגדרית מה זה מין ביולוגי? מה זה מגדר? מהי גמישות מגדרית? מהי מיניות? מבוא לרפואה מגדרית התיאוריה הקווירית</p>	<p>סוציולוגיה ומגדר (יום מרוכז) יום מרוכז סוציולוגיה רפואית</p>
7	<p>רפואה ופמיניזם על הקשר בין פמיניזם, בריאות ורפואה סוגיות בולטות בימים אלו</p>	<p>שילוב סוציולוגיה ומגדר ד"ר איילת שי (יום מרוכז) יום מרוכז סוציולוגיה רפואית</p>
8	<p>סוציאליזציה, טקסי מעבר וסוציאליזציה רפואית על זהויות מולדות, נרכשות, על שפה ותקשורת בין אישית, סוציאליזציה וסטייה חברתית. על תהליך הסוציאליזציה הרפואית, מסרים גלויים וסמויים, ידע רפואי, עמימות</p>	<p>במסגרת אנטומיה</p>
9	<p>חברות חולות ומחלות תרבותיות</p>	<p>סוציולוגיה רפואית</p>

	<p>מהי חברה חולה? מהם הסימפטומים של חברה חולה? מהי מחלה תרבותית? מהו הגבול בין תרבות לגוף? על עקה (לחץ) ומרחבים חברתיים מחוללי מחלות</p>	
<p>סוציולוגיה רפואית (חצי יום מרוכז מפגשים 9-11)</p>	<p>בין מחלה לבריאות, בין נורמה לסטייה בחינת תפיסות ועולמות שיח שונים המתקיימים סביב המשמעות של מחלה, חולי, בריאות, נורמה גופנית-נפשית וכו'. פערי שיח וקונפליקטים בין רופאים למטופלים בין רפואה מבוססת ראיות EBM לעמימות על מדיקליזציה וביטוייה</p>	10-11
<p>סוציולוגיה רפואית במסגרת גר"ה</p>	<p>סוגיות של גוף, מגדר ורפואה פירוק הידע על מין בגוף, גנטיזציה של המין בגוף התפתחויות שונות של מין, מגדר יחסי הכוח המתקיימים סביב הנורמה הגופנית-מגדרית בינארית</p>	12-13